

ЛЯЛЬКИ-МОТАНКИ

Захистити будинок, зцілити, залучити багатство та успіх допоможуть традиційні ляльки-мотанки, дивовижні й загадкові. Наші предки вірили в їхню магічну силу, здатність охороняти від злих сил, лихого ока і хвороб. Виготовлення цього оберега — справжній ритуал. Мотанку не в'яжуть, не шують, а тільки мотають. Використовувати при цьому голки, ножиці або будь-які колючо-різальні предмети суворо заборонено — щоб не різати своє щастя і долю.

Господарочка-благополучниця, Подорожниця, Благодать, ляльки на вдале заміжжя, вагітність, щастя, здоров'я... За допомогою майстер-класів, що представлені у цьому виданні, ви зможете самостійно виготовити будь-яку ляльку-мотанку, яка стане вам надійним оберегом із неосяжною енергетикою.

www.trade.bookclub.ua

ISBN 978-966-14-7278-4

9 789661 47278 4

ЛЯЛЬКИ-МОТАНКИ

ОБЕРЕГИ ДЛЯ ВАШОЇ ОСЕЛІ, ЩО ДАРУЮТЬ
УСПІХ, БАГАТСТВО, ЩАСТЯ

О. О. ТАРАСОВА

О. О. ТАРАСОВА

ЛЯЛЬКИ-МОТАНКИ

ОБЕРЕГИ ДЛЯ ВАШОЇ ОСЕЛІ, ЩО ДАРУЮТЬ
УСПІХ, БАГАТСТВО, ЩАСТЯ

- Господарочка-благополучниця
- Кубушка-травниця
- На вдале заміжжя
- На вагітність
- Десятиручка
- Пеленашка
- + ще 35 ляльок

КЛУБ
СІМЕЙНОГО
ПОЗВІЛЛЯ

- **Господарочка-
благополучниця**
- **Кубушка-травниця**
- **На вдале заміжжя**
- **На вагітність**
- **Десятиручка**
- **Пеленашка**
- + ще 35 ляльок**

О. О. ТАРАСОВА

ЛЯЛЬКИ- МОТАНКИ

ОБЕРЕГИ ДЛЯ ВАШОЇ ОСЕЛІ, ЩО ДАРУЮТЬ
УСПІХ, БАГАТСТВО, ЩАСТЯ

ХАРКІВ **2014** **КЛУБ
СІМЕЙНОГО
ДОЗВІЛЛЯ**

УДК 689
ББК 37.248
Т19

Жодну з частин даного видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Фотографії *Марії Чувило*

Дизайнер обкладинки *Андрій Цепотан*

ISBN 978-966-14-7278-4

© Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2014
© Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2014

Всунь

Лялька-мотанка (або вузликова лялька) — давній сакральний оберіг. Їй уже понад 5000 років. Такі ляльки можна знайти у багатьох країнах. Їх почали робити відтоді, як навчилися вирощувати льон. Ганчіркова лялька була не просто іграшкою. Вважалося, що вона захищала людину від неприємностей і лиха. Ляльку часто використовували в ритуалах. При виготовленні ритуальної ляльки в неї вплітали все те, чого людина хотіла позбавитися (лиха, хвороби), і спалювали на вогнищі або топили у воді.

Спочатку лялька виникла саме як атрибут обряду, згодом з'явилася лялька-оберіг. І тільки після цього лялька стала дитячою іграшкою. Вузликів лялька — нащадок ляльки-божества, що символізувала Рожаницю, богиню-заступницю жіночої долі, хранительку плодovitості, якій вклонялися у давньословянські й трипільські часи. Сьогодні така лялька більш відома як мотанка.

Чому лялька називається мотанкою? Річ у тому, що виготовлення цієї магічної іграшки — цілий ритуал, при якому користуватися ножицями, голками та іншими колюче-ріжучими предметами заборонялося — щоб щастя-долю не колоти й не різати. Клаптики тканини рвали руками на менші шматочки, скручували мотузочками й нитками — і лялька-мотанка готова.

При створенні ляльки-мотанки кожна дрібниця має значення. Так, нитки намотували по ходу Сонця (зі сходу на захід), по спіралі (символ безкінечності духовного життя). При цьому бажали людині, для якої робився оберіг, добра і щастя, міцного здоров'я, начитували молитви.

До речі, робити ляльку-мотанку як оберіг треба було тільки у «гарний» період (краще взимку). Невдалим часом вважалися свята і вихідні дні, а також середа і п'ятниця (у ці дні займатися рукоділлям вважалося за гріх). Не можна було мотати ляльку-оберіг уночі, коли відьми й русалки виходять на прогулянку.

Дуже суворо дотримувалися ще одного правила: змайструвати ляльку-мотанку так, щоб вона стала оберегом, треба було за один раз, не відкладаючи роботу на потім, на завтра. Вважалося, що зроблене вдруге перекреслює те, що було створене в перший раз, і, таким чином, оберіг втрачає свою силу.

Для виготовлення мотанки-оберега брали клаптики ношеного одягу, до того ж «щасливого» — того, який носили у кращі періоди життя, не затьмарені ні лихом, ні бідністю.

Обрядові ляльки, на відміну від оберегів, робили з нової гарної тканини, їхній одяг прикрашали вишиванням, шовковими стрічками, тасьмою.

Способи створення цих ляльок — скручування, скочування, змотування, зв'язування, звивання. Їх виготовляють методом кувадки (традиційна вузликова лялька), «воланчика» (Вепська лялька), стовбушки (Коляда, На вдаль заміжжя). Для деяких ляльок використовують гілки дерев — це Світлове дерево, Масляна, зимові Лихоманки, Купалка та інші. Зерно і крупи необхідні для Зернянки, Подорожниці, Коляди.

Сакральне значення ляльки-мотанки підкреслюється звиванням уже першого клаптика. Адже в основі голови традиційної вузликової ляльки — трипільська скручена спіральна форма кругообігу (трипільський знак).

Риси обличчя у традиційних ляльок-мотанок відсутні. За язичницькими уявленнями, крізь обличчя в ляльку вселяється душа. А душа буває гарною або поганою. Народ вірив, що в мотанці зберігається дух предків і вона може передавати досвід від покоління до покоління. Людську подобу з обличчям сприймали як істоту і, щоб одухотворене зображення не могло спричинити лиха, ляльку лишали безликою або позначали обличчя хрестом. Вважалося, що цей символ приносить людям багатство й успіх.

Хрест на грудях — інша характерна риса мотанки. Цей знак характерний для пізнютрипільських жіночих божеств, статуетки яких мають зображення косоного хреста на грудях. Характерна хрестоподібна перев'язь зафіксована також на зображеннях скіфської богині Володарки звірів.

Іграшки з різних місцевостей мали свій неповторний орнамент одягу: київський, волинський, буковинський, подольський, черкаський... Залежно від події робили різні ляльки — великі й малі, для шлюбу, до народження дитини; діти часто робили собі подружку й порадицю. Під час народних гулянь наприкінці Масляної спляють солом'яну ляльку — символ зими. На Івана Купайла забавляються з лялькою Матрьоною, вона робилася й на Колодія.

Таємниці виготовлення ляльок передавалися в родині від матері до дочки. Коли дівчина брала шлюб, мати дарувала їй ляльку-мотанку як оберіг для нового дому. Хворій дитині давали пограти з лялькою, після чого ляльку знищували: вірили, що лялька всотує в себе хворобу.

Народна лялька проста, однак дуже образна й символічна. Граючи з нею, дитина може фантазувати, наділяти її тими чи іншими рисами характеру. У такій ляльці немає агресії, а процес її створення заспокоює, покращує настрій.

Оскільки народні ляльки з тканини були невід'ємною частиною селянського побуту, пов'язаного з землеробством і домашнім вогнищем, вони і в давнину, і сьогодні є символом плодючості, материнства і своєрідним оберегом.

Майстерно зроблена, пишно одягнена лялька може стати не тільки чудовим подарунком, дивовижним елементом декору або цінним предметом побуту, а й оберегом благополуччя, щасливого сімейного життя і захистом від злих сил!

Майстер-клас із виготовлення традиційної ляльки-мотанки

На прикладі створення традиційної ляльки-мотанки ви познайомитеся з основними принципами і прийомами роботи. Наведені нижче розміри клаптиків, необхідні для різних елементів ляльки, приблизні, а тому суворо дотримуватися їх зовсім не обов'язково. Щодо кольору тканин, тут теж вибір за вами. Отже, для виготовлення ляльки вам знадобляться такі матеріали:

- ◆ домоткане полотно або цупка тканина розміром 10×40 см — для голови,
- ◆ клаптик розміром 15×25 см — для ручок,
- ◆ світле полотно для тулуба розміром 25×45 см,
- ◆ клаптики розміром 20×40 см — для спідниць (нижньої й верхньої),
- ◆ клаптик розміром 10×15 см — для фартуха,
- ◆ клаптик розміром 10×8 см — для нижньої хусточки.

Також знадобляться: трикутний або квадратний клаптик (бажано квітчастої тканини) для верхньої хустки, стрічка для пояса, нитки муліне для намотування хреста на обличчі, газета або лущений кукурудзяний качан, міцні нитки для фіксації деталей і ножиці.

1 Складену вдвічі вздовж смужку домотканого полотна скручуємо у щільний рулончик.

2 Укладаємо рулончик приблизно посередині шматка полотна для голови. Акуратно згортаємо полотно трубочкою.

3 Згинаємо полотняну трубочку так, щоб край рулончика був строго на згині.

4 Перемотуємо ниткою складену трубочку відразу під рулончиком, формуючи таким чином голову і шию.

5 Із кольорових ниток муліне викладаємо на обличчі ляльки хрест. Для цього нитку спочатку фіксуємо кількома витками навколо шиї, потім накладаємо її знизу вгору по центру обличчя, обов'язково за годинниковою стрілкою. Намотавши вертикальні лінії, переходимо до горизонтальних.

6 Додаємо нитку іншого кольору. Контролюємо ширину смуг і симетричність їх розташування.

7 Невід'ємний елемент одягу ляльки — головний убір. Це може бути шапка, хустка або віночок, але головний убір обов'язково має бути присутній на ляльці, оскільки він символізує зв'язок із небом. Ми пов'яжемо ляльці хусточки. Нижню хустку можна зробити умовною. Для цього невеликий клаптик укладаємо навколо голови просто на обличчя зверху хреста. У верхній частині обмотуємо ниткою.

8 Відгортаємо нижню частину смужки вгору й відгинаємо назад.

9 Для ручок скачуємо трубочкою вздовж прямокутний клаптик. Кінці трубочки перев'яжемо кольоровою ниткою, щоб вийшли долоньки.

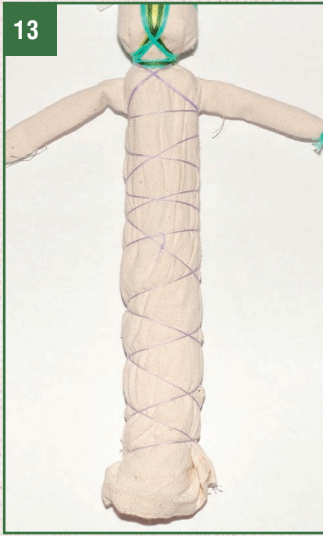
10 Готові ручки підставляємо під голову між скрутками тулуба.

11 Щоб тулуб був стійким і тримав форму, нам знадобиться жорсткий стрижень. Це може бути гілочка, висушений кукурудзяний качан або туго скручена газета.

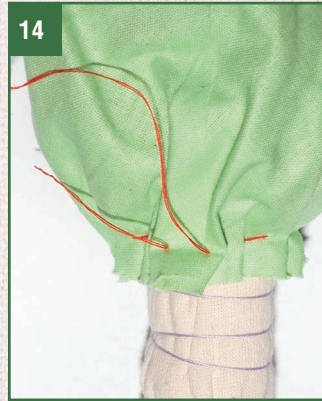

12 Акуратно ховаємо у складках тканини тверду основу.

13 Щільно обмотуємо тулуб ляльки міцною ниткою. Тепер лишається тільки її одягти.

14 Спідниця є символом землі. Надягаємо спочатку нижню спідницю: виворотною стороною вгору обертаємо клаптик тканини навколо верхньої частини тулуба і примотуємо його до тулуба, злегка призборюючи.

15 Захід спідниці має опинитися позаду.

16 Відгинаємо нижню спідницю вниз і примотуємо клаптик верхньої тканини до тулуба відразу під руками. Але можна примотати відразу кілька спідниць, а потім усе відігнути.

17 Зверху спідниці пов'яжемо фартух. Його здавна вважали символом єдності жінки і землі: що він більший, то міцніший зв'язок жінки з плодючістю. Пояс — дуже важлива деталь в одязі ляльки: він захищає її від усілякого зла. Його можна зробити з яскравої атласної стрічки або просто з міцної нитки.

18 Пов'яжемо нашій мотанці ще одну, верхню хустку. Елементів одягу і хусток на традиційній ляльці має бути багато: це символізує зв'язок покоління.

Зміст

Вступ	5	Шестиручка Пилипівка	73
Майстер-клас із виготовлення традиційної ляльки-мотанки	7	Покісниця	76
ОБРЯДОВІ Й ОБЕРЕГОВІ ЛЯЛКИ	11	Бариня (Хазяйка)	78
Трипільська мотанка	12	Хлопчик-Дід (Коваль Фрол)	81
Коляда	15	Лихоманки	85
Масляна домашня	19	Кубушка-травниця	87
Веснянка	22	На здоров'я	90
Пасхальна голубка	25	Сестра милосердя	92
Ярило	28	ОБЕРЕГИ-МАЛЮКИ	95
Купалка	31	Подорожниця	96
Зернянка	33	На щастя	98
Горобинка	35	Господарочка-благополучниця	100
Світове дерево	38	Благодать	102
Нерозлучники	41	ІГРОВІ ЛЯЛКИ	105
Десятиручка	45	Кувадка	106
Пеленашка	47	Зайчик-на-пальчик	108
Торохкальце	49	Восьминіг	110
Наречена (Княгиня)	51	Сонячний кінь	112
На вдале заміжжя	54	Птах	114
Зольна лялька	57	Дівка-Баба	116
На вагітність	60	Козак	119
Жіноча суть	63	Бабця з характером	122
Вепська лялька Годувальниця (Капустинка) ..	66	Післямова	126
Ведучка	68		

Видання для організації дозвілля

ТАРАСОВА Ольга Олександрівна

**Ляльки-мотанки. Обереги для вашої оселі,
що дарують успіх, багатство, щастя**

Головний редактор *С. С. Скляр*
Завідувач редакції *К. В. Новак*
Відповідальний за випуск *М. В. Весновська*
Редактор *Г. В. Сологуб*
Художній редактор *С. В. Місяк*
Технічний редактор *В. Г. Євлахов*
Художник-дизайнер *А. А. Негрій*

Підписано до друку 12.05.2014. Формат 70x100/16. Друк офсетний.
Гарнітура «HeliosCond». Ум. друк. арк. 10,32. Наклад 4000 пр. Зам. №

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: cop@bookclub.ua

Віддруковано з готових діапозитивів
у друкарні «Фактор-Друк»
61030, м. Харків, вул. Саратовська, 51. Тел.: + 3 8 057 717 53 57